

*Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020).
Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissa. Kasvatus 51(3), 369–374.*

Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissaⁱ

Jaakko Kauko

Professori

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Åkerlundinkatu 5

00014 Tampereen yliopisto

jaakko.kauko@tuni.fi

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

Johdanto

Vuonna 2011 väitöslectiossani pohdin, miten ”[v]uorovaikutuksen säännönmukaisuus, dynamiikka, – – [näyttää] perustuvan olennaisesti vaietuille asioille” ja kuinka ”politiikan toiminta on luonteeltaan arvaamatonta ja muotoutuu ennustamattomien tilanteiden ja mahdollisuuksien rajamana” (Kauko 2011, 39). Esitin ymmärryksen avuksi teoreettista mallia koulutuspolitiikan dynamiikasta. Pyrkimykseni tässä tekstissä on siirtyä väitöslectiossani esittämistä teoreettisista kysymyksistä tieteenfilosofisiin kysymyksiin, joihin tieto ja valta olennaisesti kietoutuu. Yksinkertaisuudessaan kyseessä on kertomus siitä, kuinka järjenkäyttö on epäonnistuneesti yrittänyt ottaa otetta maailmasta, joka on liian monimutkainen järjellä ymmärrettäväksi.

Maailman monimutkaisuutta ei tarvitse pitkästi perustella. Enemmän haasteena on monimutkaisen johdonmukainen tarkasteleminen. Oma ajatteluni kumpuaa kaaos- ja kompleksisuusteoreettisesta lähtökohdasta. Tästä lähtökohdasta kaaos ja monimutkaisuus ovat lähtökohtia ja järjestys on poikkeus ja selitystä vaativa. Näen tärkeimpänä käsitteenä monimutkaisuuden ymmärtämiseen kontingenssin. Se eroaa käsitteenä kompleksisuuden suomenkielinen vastineesta monimutkaisuus tai kontrolloimattomuutta kommunikoivasta sanasta kaaos. Kontingenssi on käsitteenä kuvaava ja yhteiskuntatieteissä teoretisoitu. Kontingenssi on ajatus siitä, että asiat ovat mahdollisia, mutta eivät välttämättömiä (esim. Medd 2002; Joas 2004). Toisin sanoen, vaihtoehdot ovat vain vaihtoehtoja ja joskus niistä todennäköisempi ja joskus epätodennäköisempi toteutuu.

Valta on näiden vaihtoehtojen hallintaa. Valtaan liittyy sen resurssimaisuutta tai suhteisuutta korostavat perinteet, jos mukailen Risto Heiskalan (2001) ja seuraan Hannu Simolan (2009)

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

ajattelua. Resurssimaisuutta ovat korostaneet eri aikakausina Thomas Hobbes ja Robert A. Dahl ja suhteisuutta esimerkiksi Hannah Arendt ja Michel Foucault. Poliitiikka on yhtä iso käsite kuin valta. Poliitiikkaan liittyy pysyvyyttä ja muuttuvuutta korostavat perinteet. Kari Palonen esittää, että pysyvyyttä korostava perinne kantaa Carl Schmittin ajatuksia, joiden mukaan poliitiikka on poikkeustilanteen kautta syntyvä pysyvä tila. Muuttuvuutta korostava perinne taas muistuttaa, että poliitiikka on ennen muuta tapa toimia toisin ja luoda uutta toimintatilaa. Tämä muuttuvuutta korostava perinne liittyy Max Weberin ajatuksiin. (Palonen 2007.) Pikakelaan ohi molemmat keskustelut vallasta ja poliitiikasta. Tyydyn vain toteamaan, että korostan itse vallan rakentumista suhteena, ei ominaisuutena, ja poliitiikan rakentumista toiminnassa, ei pysyvänä tilana. Valta siis rakentuu kontingenteissa suhteissa ja poliitiikka on kontingenssin hallintaa. Rajaankin tässä paljon pois koulutuspolitiikasta. Pohdin tietoa ja valtaa koulutuspolitiikassa keskittyen kansallisen poliittisen päätöksenteon näkökulmaan.

Modernin tavoitteleva rationaalisuus

Rationaalisuus on keskeinen osa aikaa, jossa tällä hetkellä elämme. Kutsutaan sitä moderniksi ja jos halutaan olla täsmällisempiä, myöhäismoderniksi, jossa modernin piirteet toisaalta vahvistuvat ja toisaalta muuttuvat. Bruno Latour (1993) toteaa, että rationaalisen ja ei-rationaalisen erottelu on tärkein esimodernia ja modernia kertomusta erottava tekijä. Weber (2009 [1919]) puhuu maailman lumouksen raukeamisesta, kun esimoderni ajatus uskonnosta saatettiin rationaalisen ajattelun piiriin. Charles Taylor (2007) näkee reformaation jälkeisen kristinuskon rationaalistumisen edesauttaneen yhteiskuntien maallistumista. Suomessa koulutuksen tärkeä siirtymä 1800-luvulta 1900-luvulle tapahtui koulutuksen maallistumisessa ja siirtymisessä kirkon huomasta valtiolle.

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

Rationaalisuus on saanut paljon kritiikkiä osakseen – erityisesti silloin kun se on tukenut modernin kertomuksen vääjäämätöntä edistysajattelua. Post-kolonialistit, kuten Sara Ahmed (2000), ovat osoittaneet miten moderni kertomus marginalisoi ei-länsimaisia näkökulmia ja ihmisiä. Feministiset filosofit, kuten Judith Butler (1999), ovat esittäneet, kuinka sukupuoli tuotetaan jokapäiväisissä teoissa eikä rationalististen ja luonnollisuutta olettavien kategorioiden mukaan. Kasvatusfilosofi Veli-Matti Värri (2018) on osoittanut, kuinka moderni kehitysajattelu ei pysty ratkaisemaan ekokriisiä, koska teknologia ei pysty ylläpitämään talouskasvua ekologisesti kestäväällä tavalla. Nämä muutamat esimerkit kritiikistä eri suunnista voisi tiivistää seuraavasti: kiinnittyminen moderniin rationaalisuuteen ei pysty antamaan tarpeeksi työkaluja joidenkin ihmiskunnan perusongelmien ymmärtämiseen, saati ratkaisuun. Jos esitetty modernin kritiikki pitää paikkansa, meidän pitäisi havaita rationaalisimpien työkalujen pahanlaatuisia ongelmia myös koulutuspolitiikassa. Aloitan tietoon perustuvan päätöksenteon ongelmista yleisesti ja sen jälkeen tarkemmin koulutuspolitiikkaan ja tietoon liittyviä kysymyksiä.

Tietoon perustuvan päätöksenteon ongelmat

Julkisuudessa on viime vuosina keskusteltu, mikä on totuuden ja faktojen osuus poliittisessa päätöksenteossa. Keskustelun pontimina ovat olleet sosiaalisen median kautta levitettävien valheiden vaikutus poliittiseen agendaan, päätöksiin ja ilmapiiriin sekä populististen liikkeiden ja autokraattisten poliitikkojen menestys eurooppalaisissa demokratioissa ja maailmalla. Vastalääkkeeksi näihin huoliin vaikutettaisiin tarjottavan ajatusta tietoon perustuvasta päätöksenteosta. Tietoon perustuvan päätöksenteon voi nähdä modernin rationalismin huippuna; ajatuksena siitä, että parhaan tiedon kautta voimme tehdä juuri oikeat

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

päätökset. Ajatus on ollut politiikassa jo pitkään, viimeistään lähtien yhteiskuntatieteiden positivistisesta aallosta maailmansotien jälkeen.

1990-luvulla voimakkaasti yleistyneen uuden julkisjohtamisen myötä tietoperustaisuuden keinot ja puhettavat vakiintuivat julkishallintoon. ”What counts is what works” (sillä mikä toimii, on väliä) on Tony Blairin Labour-puolueen vaaliohjelman fraasi vuodelta 1997 (Labour Party Manifesto 1997). Se kommunikoi tiedon, ei ideologian ylivaltaa. Keskustelu tiedosta politiikan päätöksenteon apuna vaikuttaakin helposti tulevan päätelmään, että politiikan tulisi perustua ainoastaan faktoille. Poliitiikan tutkimus on havainnut, että näin ei tapahdu. Useat tutkijat ovat huomanneet, kuinka tutkimustieto ei pysty vastaamaan poliitikkojen päivänpolttaviin vaatimuksiin. Poliittiset preferenssit ja ideologisesti vinoutunut tieto ovat houkuttelevia vaihtoehtoja päätöksenteon tueksi tutkimustiedon sijasta. (Goldstein 2008; Stehr & Grundmann 2012; Craft & Howlett 2013; Klees & Edwards 2014)

Voidaan väittää, ja olen itse sitä mieltä, että totuuden tavoittelun sijasta politiikka on ennen kaikkea ideologista ja arvoperustaista toimintaa. Paul-Erik Korvela ja Johanna Vuorelma (2017, 209) summaavat, että tämänhetkinen ”totuudenjälkeisen ajan liikehdintä edustaa ideologioiden paluuta, mikä on sotkuista ja ristiriitaista”. Tässä katsannossa politiikan järkipärisyys on totta ainoastaan silloin, jos ideologia on yhteisesti jaettu. Tämä on harha, joka saattoi hetken hallita kylmän sodan päättymisen jälkeen. Ajatus oli mahdollinen ehkä juuri sinä lyhyenä aikana, kun vallanpitäjät saattoivat hallita julkista keskustelua ja ideologisten vastakkainasettelujen nähtiin päättyneen lännen voittoon Neuvostoliiton romahdettua (ks. Fukuyama 1997). Kritiikki liittyy siihen, että poliittista päätöksentekoa ja

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

sen ideologisia valintoja ei pidä piilottaa rationaalisuuden kaapuun. Tämän rationaalisuuden kaavun ei tulisi myöskään hämätä tutkijaa.

Tietoon perustuvan päätöksenteon kritiikki koulutuspolitiikassa

Koulutuksen laatu on globaalisti politisoitunut. Se on yksi Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteista. Viime aikoina YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO:n (2013) johdolla on yleistynyt puhe globaalista oppimisen kriisistä. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n PISA ja samantyyppiset kansalliset testit ovat maailmanlaajuisesti koulutuspoliittisen ympäristön peruskauraa. Huomasimme Brasiliaa, Kiinaa ja Venäjää vertailevassa tutkimuksessa, kuinka laadusta, ja tarkemmin koulutuksen laadun varmistamisesta, on tullut keskeinen koulutusta kehystävä poliittinen tekijä (Kauko, Rinne & Takala 2018).

Koulutuspolitiikassa Suomessa on 2000-luvulla keskitetty ja vahvistettu arviointitoimintoja kautta linjan. Mielenkiintoista on, että kansainväliset arvioinnit, kuten PISA, on Suomessa ajatuksellisesti osastoitu omaksi kokonaisuudekseen. Tästä osastoinnista johtuen kansainvälisten arviointien vaikutteiden määrä on ollut rajallinen. Suomalainen arviointimalli on perustunut kehittämisen ajatukseen, ei kontrolliin ja oppimistulosten korostamiseen. Tämä ajatus on syntynyt osin välttämättömyydestä, josta on tehty hyve. Paikallisen arvioinnin korostaminen on edullinen ratkaisu. Se myös sopii hyvin suomalaiseen kunta-autonomian ajatukseen, ja ammattilaisiin liittyvään luottamukseen ja korkeaan ammattitaitoon perustuvaan järjestelmään. (Kauko, Varjo & Pitkänen arvioitavana.)

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

Koulutuspolitiikan keskeinen käsite, koulutuksen laatu, kärsii samoista ongelmista kuin tietoon perustuva päätöksenteko yleisemmin. On ilmiselvää, että laatu on ennen kaikkea poliittinen käsite. Se määrittelee mikä on haluttavaa ja tavoittelemisen arvoista. Usein käy niin, että tekninen keskustelu laadun mittaamisesta piilottaa poliittisen arvokeskustelun. Vaikka laatu on normatiivinen käsite, modernin rationaalisuuden ihanteen mukaan se pyritään kuvaamaan sen neutraalina hallinnan työkaluna. Tällöin poliittisesta keskustelusta voi hävitä ideologioihin ja arvoihin liittyvä puhe, joka on keskeistä koulutuksessa.

Rationaalisuuden tavoittelema rationaalisuus

Arviointi on keskeinen osa elämän rationaalistamista: koulutuksessa ja muilla elämän alueilla. Peter Dahler-Larsen (2011) vakuuttavasti esittää arvioinnin läpitukenavuuden jokapäiväiseen elämään. Arvioinnista on tullut ritualistista ja välttämätöntä. Arviointi on kulttuurisesti odotettua: jos organisaatio ei arvioi itseään se ei ole vakavasti otettava. Arkipäivässä tämä on helppo havaita kaikkialla olevina tyytyväisyyskyselyinä, arviointipyyntöinä, hymynaama-automaatteina ja palautelinkkeinä. Arvioinnin ajatuksen läpitukenavuus on johtanut mielenkiintoiseen tilanteeseen, jossa rationaalisuuden tavoitteeksi on tullut rationaalisuus. Havaitimme Brasilian, Kiinan ja Venäjän koulutuksen laatupolitiikkaa tutkivassa hankkeessamme, että toimijat kiinnittivät huomionsa laadun mittaamisen tapoihin enemmän kuin laatuun (Kauko, Rinne & Takala 2018). Huomio oli siis välineessä, ei tavoitteessa. Tämä päti niin kansainvälisissä organisaatioissa kuin paikallishallinnossa. Hannele Pitkänen (2019) on kuvannut väitöskirjassaan tätä kehityskaarta Suomen paikallisen tason arvioinnin diskursseissa. Hän esittää, kuinka arviointi toisaalta näyttäytyy väistämättömänä, mutta toisaalta aina vajavaisena.

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

Modernin rationaalisuuden tuottama harha aiheuttaakin sen, että arviointi toteuttaa itseään uusintavaa dynamiikkaa. Koulutuksen laadun mittaaminen osoittaa uusia ongelmia ja näihin ongelmiin pyritään saamaan ratkaisuja uusia mittareita kehittämällä. Tietoa hamuava rationaalisuus voikin alkaa pyöriä paradoksaalista kehää löytämättä ratkaisuja ongelmiin, joita se edestään toistuvasti löytää. Voisikin sanoa, että modernit instituutiot pyrkivät vastaamaan myöhäismoderneihin ongelmiin niistä selviytymättä, koska ongelman hahmottamisen keinot ovat moderneja. Jotta tiedon ja vallan suhteeseen voidaan löytää pitävä analyttinen pohja, on vältettävä tiedonkäytön modernistinen ansa. Ansana on ymmärtää päätöksenteko vain teknisenä prosessina. Parempana lähtökohtana onkin rakentaa tutkimusagenda tiedon sosiaalisen rakentumisen ajatukselle.

Mahdollisia uusia tutkimuksen suuntia koulutuspolitiikassa

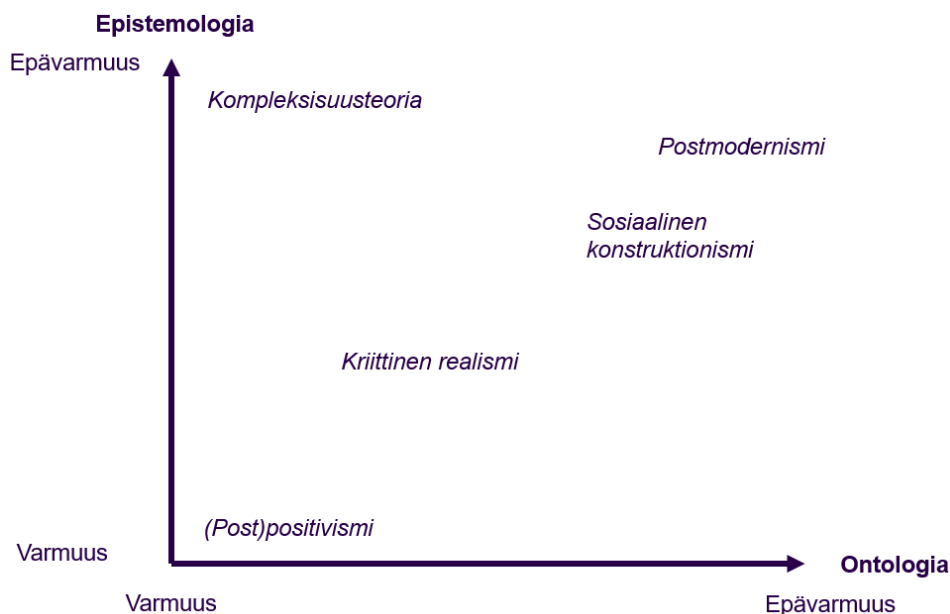
Jos otamme vakavasti ajatuksen tiedosta sosiaalisesti rakentuneena, tulisi koulutuspoliittisen päätöksenteon tutkimuksen ymmärtää paremmin tiedon suhteellisuutta ja subjektiivisuutta. Tiedon suhteellisuuden rakentumista on tutkittu lukuisista näkökulmista. Esittämäni tieteenfilosofiset lähtökohtani huomioiden näkisin verkostojen analyysin tässä vahvana vaihtoehtona. Verkostanalyysi on nykyään suosittu menetelmä yhteiskuntatieteissä, mutta tiedon rakentumisen kannalta siihen olisi syytä tehdä uusia avauksia. Oma näkökulmani on, että verkostanalyysi vaatii tässä tapauksessa avukseen laadullista analyysia. Lupaavia suuntia ovat affektiverkostojen analyysi, verkostojen semanttiset tarkastelut, ja etnografinen havainnointi verkostanalyysin täydentäjänä. Näiden menetelmien kautta pystyttäisiin pääsemään kiinni affektiivisiin, subjektiivisiin ja käytännön vallankäytön tilanteisiin. Affektit, eli kehollistuneet tunteet, pystyvät haastamaan ajatusta päätöksistä rationaalisina. Simon Thompsonin ja Paul Hoggettin (2012) mukaan affektiivinen käänne haastaa ymmärryksen

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

poliittisista rationaalisista toimijoista. Esimerkiksi Katja Brøgger ja Dorthe Staunæs (2016) ovat tarkastelleet affektien liikkumista ja muuttumista verkostoissa. Semanttisten verkostot voisivat avata kysymyksiä siitä, miten verkostojen jäsenien yhteyksien lisäksi myös puhutavat ja diskurssit linkittyvät toisiinsa. Jos verkostanalyysin keskeinen pulma on pyrkiä selvittämään, mitä yhteys kahden verkoston jäsenen välillä tarkoittaa, etnografinen tarkastelu tuo tähän tärkeän lisän. Verkostoetnografia ei ole koulutuspolitiikan tutkimukselle vieras, esimerkiksi Stephen Ball (2012) on käyttänyt tätä termiä tutkiessaan koulutusliiketoiminnan verkostoja. Oma näkemykseni on, että verkostanalyysin tulisi perustua vankkaan systemaattiseen tarkasteluun ja etnografia antaisi tilaa ymmärtää verkostoa moniulotteisemmin.

Kuvio 1. Ontologinen ja epistemologinen kartta. Mukailtu Bates (2016) perusteella.

Mainitsemiani esimerkkejä tärkeämpää on uuden löytäminen ontologisella ja epistemologisella kartalla (Kuvio 1). Menetelmien yhdistäminen toimisi tässä apuna.

Positivimin ontologisen ja episteemisen varmuuden tie kuljettiin yhteiskuntatieteissä loppuun

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

modernin aikana. Tiedon sosiaalinen rakentuminen on ollut jo pitkään tuttu

poststrukturalistisessa tutkimusperinteessä. Poststrukturalistisessa tarkastelussa haasteena on ontologinen epävarmuus. Verkostojen analyysi sopii taas hyvin yhteen kompleksisuusteorian kanssa. Kompleksisuusteorian ontologisesti varmempi ote voikin tuoda tarpeellista tukea ja tätä varmuutta voi ristiinvalottaa ontologisesti skeptisempien näkemysten avulla.

Yhteiskunnallisesti kyse on sen ymmärtämisestä, että koulutuspolitiikkaa ei voi tehdä ilman ideologiaa ja arvoja. Tutkimuksen lähtöoletusten tiedosta ja vallasta pitäisi olla tämän mukaiset.

Lähteet

Ahmed, S. 2000. *Strange Encounters: Embodied Others in Post-Coloniality*. London: Routledge.

Ball, S. J. 2016. Following policy: networks, network ethnography and education policy mobilities. *Journal of Education Policy*, 31 (5), 549-566.

Bates, Agnieszka. 2016. *Transforming Education: Meanings, Myths, and Complexity*. Abingdon: Routledge.

Brøgger, K., & Staunæs, D. 2016. Standards and (self)implosion: How the circulation of affects accelerates the spread of standards and intensifies the embodiment of colliding, temporal ontologies. *Theory & Psychology*, 26(2), 223–242.

Butler, J. 1999. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.

Craft, J. & Howlett, M. 2013. The dual dynamics of policy advisory systems: The impact of externalization and politicization on policy advice. *Policy and Society*, 32 (3), 187–197.

Dahl, R. 2008. Fernando Pessoaan ortonyymi ja heteronyymit modernistis-romanttisena myyttinä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.*
- Dahler-Larsen, P. 2011. *The Evaluation Society*. Stanford, CA: Stanford Business Books.
- Fukuyama, F. 1992. *The End of History and the Last Man*. New York: NY: Free Press.
- Goldstein, H. 2008. Evidence and education policy – some reflections and allegations. *Cambridge Journal of Education*, 38 (3), 393–400.
- Heiskala, R. 2001. Theorizing power: Weber, Parsons, Foucault and neostructuralism. *Social Science Information* 40 (2), 241–264.
- Joas, Hans. 2004. “Morality in an Age of Contingency.” *Acta Sociologica* 47 (4): 392–99.
- Kauko, J. 2011. Korkeakoulupolitiikan dynamiikat Suomessa. [Lectio praecursoria.] *Tieteessä tapahtuu*, 29 (8), 25–30.
- Kauko, J., Rinne, R. & Takala, T. 2018. Conclusion. Teoksessa J. Kauko, R. Rinne & T. Takala (toim.) *Politics of Quality in Education: A Comparative Study of Brazil, China, and Russia*. London: Routledge, 180–190.
- Kauko, J., Varjo, J. & Pitkänen H. (arvioitavana). Quality and evaluation in Finnish Schools. Arvioitavana teokseen *Oxford Research Encyclopedia of Education*. New York, NY: Oxford University Press.
- Klees, S. J., & Edwards, B. 2014. Knowledge Production and Technologies of Governance in Education. In Fenwick, T., Mangez, E. & Ozga, J. (eds). *Governing Knowledge: Comparison, Knowledge-based technologies and expertise in the regulation of education*. London: Routledge.
- Korvela, P.-E. & Vuorelma, J. 2017. Ideologioiden sotkuinen paluu. Teoksessa P.-E. Korvela & J. Vuorelma (toim.) *Puhun niin totta kuin osaan – Poliittikka faktojen jälkeen*. Jyväskylä: Docendo, 196–210.
- Labour Party Manifesto 1997. Käytetty 4.5.2019: <http://labourmanifesto.com/1997/1997-labour-manifesto.shtml>
- Latour, B. 1993. *We have never been modern*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Toimituksen kommenttien jälkeen korjattu käsikirjoitus julkaisusta Kauko, J. (2020). Rationaalisuuden rajat koulutuspolitiikan analyysissä. Kasvatus 51(3), 369–374.

Medd, W. 2002. Complexity and the social world. *International Journal of Social Research Methodology* 5, no. 1: 71–81.

Palonen, K. 2007. Politics or the political? An historical perspective on a contemporary non-debate. *European Political Science*, 6 (1), 69–78.

Pitkänen, H. 2019. *Arviointi, tieto ja hallinta. Peruskoulun paikallisen arvioinnin genealogia.* Helsinki Studies in Education 50. Helsinki: University of Helsinki.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5238-1>

Simola, H. 2009. Trans-national technologies, national techniques and local mechanisms in Finnish university governance: A journey through the layers. *Nordic Educational Research* 29 (1), 6–17.

Stehr, N. & Grundmann, R. 2012. How does knowledge relate to political action? *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 25 (1), 29–44.

Taylor, C. 2007. *A Secular Age.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Thompson, S., & Hoggett, P. 2012. *Politics and the Emotions: The Affective Turn in Contemporary Political Studies.* New York: Continuum.

UNESCO 2013. *The Global Learning Crisis. Why every child deserves a quality education.* Paris: UNESCO.

Värri, V.-M. 2018. *Kasvatus ekokriisin aikakaudella.* Tampere: Vastapaino.

Weber, M. 2009 [1919]. *Tiede ja politiikka – kutsumus ja ammatti.* Tampere: Vastapaino.

ⁱ Teksti on lyhennetty versio uuden professorin juhlaluennosta ”Tieto ja valta koulutuspolitiikassa” 13. joulukuuta 2019 Tampereen yliopistossa.